

Silvie Mitlenerová, Phrasal compounds in fiction and their translation into Czech /

Citátová kompozita v krásné literatuře a jejich překlad do češtiny. Magisterská diplomová práce, Ústav anglického jazyka a didaktiky, FF UK Praha, srpen 2015. Posudek vedoucího práce

Diplomová práce si klade za cíl prozkoumat výskyt a hlavně způsoby překladu do češtiny anglických frázových kompozit v beletrii. Po úvodní pasáži následuje teoretická kapitola (2. Theoretical Background), která je rozdělena na část lingvistickou (kompozita, frázová kompozita, hypotéza lexikální integrity, syntaktické otázky a produktivita) a část translatologickou.

Při hodnocení teoretické části je třeba říci, že autorka načetla úctyhodné množství literatury, ne vždy se jí ale podařilo prezentovat obsah citovaných studií utříděným, přesvědčivým a srozumitelným způsobem. V přehledu literatury o kompozitech bych v oddílu 2.1.1 Czech research in the field of compounds rád viděl práce českých anglistů, zejména V. Mathesia (zminěn až v 2.2.1), vzhledem k tomu, že citovaná Čermáková práce je učebnice. Taktéž popis frázových kompozit (2.2) je dosti nepřehledně roztroušen mezi touto a následujícími kapitolami 2.3 Lexical Integrity Hypothesis a 2.4 Syntactic Issues. V oddílu 2.3 mi chybí jasné vysvětlení, v čem frázová kompozita porušují princip lexikální integrity. Některé pasáže jsou nejednoznačné a matoucí: „Rochelle Lieber and Sergio Scalise (2007: 4) present a condensed and clear definition“ (s. 18-19) – definici čeho? Frázových kompozit, konfliktu s principem lexikální integrity? Rovněž vazba mezi hypotézou lexikální integrity a lexikalizací či polemika s nimi, nejsou podle mého dostatečně vysvětleny,

Oddíl 2.5 věnovaný otázkám (literárního) překladu je trochu nelogicky vsunut mezi popis syntaktického chování frázových kompozit (2.4) a popis produktivity lexikálních jednotek (2.6), což jsou záležitosti lingvistické. Navíc otázka produktivity není pro téma diplomové práce bezprostředně relevantní. Co se týče některých závěrů, které na základě těchto studií autorka vztahuje ke své výzkumné části, myslím, že užití rozdělovníku (s. 14) není jednoznačným vodítkem pro odlišení lexikalizovaných a nelexikalizovaných citátových kompozit – řada nepochybně lexikalizovaných kompozit je tradičně „hyphenated“ (*forget-me-not*). Jedinou známkou toho, že kompozitum je součástí lexika, je opakované užívání po delší dobu (stvrzené zařazením do slovníku). Dále tvrzení autorky, že Pafelovy „non-quotative phrasal compounds“ (s. 19) nejsou do jejího vzorku zařazeny, neodpovídá skutečnosti: výrazy jako *eight-year-old* nebo *three-foot-long* rozhodně nejsou „quotative“.

V metodologické části (3. Material and methods) je popsán korpus, z něhož byl materiál čerpán a postup při redukci extrahovaných jednotek na vzorek požadovaného rozsahu a typu (premodifikátory). Škoda, že nebyly uvedeny příklady kompozit v různých syntaktických funkcích, jak je prezentuje Tabulka 2 (s. 29). Oddíl 3.4 Subcategories neměl být vložen do této kapitoly, spadá už do vlastního výzkumu. Dá se polemizovat s tvrzením autorky, že její práce je „corpus-driven“ nikoli „corpus-based“, zvláště pokud jde o výběr zkoumaných jednotek: je determinován přítomností rozdělovníku. Hlavní kámen úrazu vidím v tom, že autorka automaticky předpokládá, že korpusový dotaz/příkaz [word=“+-.+-.+”] vyextrahuje samá frázová kompozita (navíc toho typu, který potřebuje, tzn. „quotative“). Samotný počet takto shromážděných údajných frázových kompozit, 2899, je v rozporu s předpokládanou marginálností tohoto typu jednotky (viz citovaný Meibauer, oddíl 2.3.3).

Výzkumná část (4. Research) analyzuje 250 příkladů předpokládaných frázových kompozit (o kolik různých kompozit se vlastně jedná, není z textu zcela jasné), resp. jejich překladů a identifikuje a hodnotí překladové strategie. Autorka stanovila 10 kategorií překladů (seznamy příkladů/výskytů pro každou kategorii jsou v příloze), které jsou ale dosti nesourodé. První z nich, Expressions ending with *-old* (4.1), je nazvána podle společného prvku těchto kompozit, ale o žádné výrazné tendenci v 42 překladech se nedovíme (mimořádně údaje v Tabulkách 3 a 4 o počtu „expressions ending in *-old*“ se rozcházejí, 44 a 42). Navíc kompozitum *sixteen-year-old's* ve zbytečně dlouhém příkladu č. 40 je substantivum v adnominálním pádu. U druhé kategorie 4.2, označené podle způsobu překladu jako Postmodification, není zase jasné, co mají tato kompozita společného po formální a sémantické stránce (*ten-to-seven*, *Ivy-League-educated*, *devil-may-care*). Třetí kategorie 4.3 je pro změnu tematická (označení měř nebo číselných hodnot), ale o způsobu překladu se vlastně nic nedovíme, kromě toho, že se míry převádějí do metrického systému. Ostatní kategorie 4.4.-4.10 jsou sice už všechny označeny podle způsobu překladu (reformulace, slovníkový překlad, jedno- a víceslovný překlad, překlad závislou větou, překlad kompozitem s rozdělovníkem a vynechání), ale opět chybí popis anglických kompozit, která daný způsob překladu sdílejí. Z příkladů často vyplývá, že pod jednou a touž kategorií se skrývají velmi různé typy (srov. hyphenated translations: *black-and-white*, *I-am-the-writer* (type)).

Poslední kapitola, 5. Conclusions, je dosti netypická. Po úvodním shrnutí následuje oddíl 5.1 Results (s dvěma pododdíly), který měl být součástí předchozí výzkumné kapitoly. Pododdíl 5.1.1 zmiňuje dvě formy překladu (reformulace, závislá věta), ovšem jako „most remarkable“ a nezmiňuje, zda jde s 19 % o většinové formy překladu. Kvalitativní a kvantitativní vyhodnocení ostatních způsobů překladu chybí. Navíc si autorka přes snahy školitele neodpustila výroky typu „There appeared examples that are almost delightful to the soul of a researcher in the field of translation“. Pododdíl 5.1.2 Questionable translations podle mne nedostatečně kriticky hodnotí kvalitu překladů, která je mi myslím problematická v daleko větší míře, než autorka připouští. Následují náměty pro další výzkum (strojový překlad a interference) a květnaté Final comments.

Hodnocení: Diplomantka pracovala do značné míry samostatně, což je na jedné straně chvályhodné, na druhé straně neměl školitel příliš příležitostí zasahovat do konečné podoby textu. Dovedl bych si představit odlišný výběr frázových kompozit pro zkoumání překladu, který by např. nezahrnoval sporné typy z hlediska citátového charakteru těchto kompozit (*x-year-old* atd.). Kritéria, na nichž bylo vytvořeno 10 kategorií, se mi jeví jako nesourodá – některá vycházejí z formy anglických kompozit, jiná ze způsobu překladu. Rozhodně bych nezařazoval ustálená kompozita, která se běžně objevují ve slovnících. Popis překladu není u jednotlivých tříd často dotážen do konce, chybí mi i celkové závěrečné vyhodnocení a zobecnění. Logičtější by mi přišlo vybrat několik základních strukturních typů frázových kompozit (koordinačních *x-and-y*, subordinálních např. s určitým slovesem, adverbálních atd.) a teprve u nich hledat tendence k překladu. Některé způsoby překladu mohou být závislé na typu, jiné se mohou objevovat u více typů. Rozhodně bych věnoval větší pozornost kvalitě překladu. Práce nesporně přinesla řadu zajímavých věcí. Teoretický přehled upozornil na některé teoretické problémy a různé pohledy na ně. Výzkumná část ukázala, že syntaktické využití těchto kompozit je širší, než se obvykle uvádí (nedivil bych se, kdyby se tu a tam vyskytly případy i jediné funkce, kterou autorka u těchto kompozit nenašla – přísudkové sloveso), celkově ale její výsledky zůstaly z mého pohledu za očekáváním,

Po jazykové stránce je práce na dobré úrovni, i když tu a tam se objevily zbytečné chyby (viz níže). Také formální zpracování odpovídá standardu. Výhrady mám k oddílu References. Její netypický formát odpovídá spíše českému úzu než anglofonnímu, jaký bych očekával u anglického textu; obsahuje chyby v abecedním řazení (Mathesius, Marchand); nejednotnost v uvádění křestních jmen; poslední tři bibliografické údaje měly být odděleny jako „zdroje“. Chybí zde dlouhá řada autorů zmiňovaných v textu: Andrea Ryšavá, 2012 (s. 17), Padrosa. 2010 (s. 17), Lapointe, 1980 (s. 18), Lieber, Scalise 2007 (s. 18), Di Sciullo, Williams 1987 (s. 18), Zwicky and Pullum 1987 (s. 19), Baayen 1993 (s. 26). atd. Přílohy jsou zpracovány pečlivě, najdeme zde autora, název díla. Jediné, co bych vytkl, je, že u premodifikujících kompozit, která jsou na kontextu poměrně nezávislá, je mnohdy neúměrně rozsáhlá citace zbytečná.

Díličí poznámky a připomínky jazykové a jiné:

9: Anglo-Saxon researchers > Anglophone

9: on the boundary of morphology and syntax > on the borderline between

9: proceedings of the data analysis > proceedings = jednání, projednávání (the stages of?)

9: This had a few steps > The analysis went through several phases

12: In this presented thesis > In this thesis nebo In the present thesis

14: Before turning to their definition, I want to deal with their formal aspect. – anaforické their nemá v tomto případě na co odkazovat (název Phrasal compounds je příliš daleko)

14: Although the latter – opět the latter nemá na co odkazovat

14: Argumenty proti tomu, jak Lieberová a jiní interpretují premodifikující frázové kompozitum a jeho řídicí člen jako jedno kompozitum (na základě toho, že mezi ně nelze vsunout jiný premodifikátor), by bylo možno (v souvislosti s názory, že citátové struktury se chovají jako substantiva) doplnit o poznatky týkající se „relative sequence of premodifiers“ (Quirk et al., 1985, 17.113: pp. 1337-1340).

15: tradition established by Mathesius in 1961 – Mathesius by tou dobou 16 let po smrti

17: it is not always clear how the original formation looked like > what the original ...

17-18: Table 1 – datování je v některých případech pochybné: Mathesius (1975), Dušková (2006)

19: Rochelle Lieber and Heinz Giegerich who have doubts > Giegerich, who have – nerestriktivní vztažná věta se odděluje čárkami

25: Czech language > the Czech language (opakovaná chyba)

34: In case of the presented sample > In the case of

Závěr: Silvie Mítlenerová odvedla velký kus práce při teoretické přípravě i při shromažďování korpusových dat a jejich analýze. Škoda, že si lépe nerozvrhla dobu na dokončení a musela pracovat v časové tísní. Práce splňuje požadavky kladené na diplomové práce, doporučuji ji proto k obhajobě a předběžně navrhuji hodnocení „velmi dobrý“.

V Praze dne 25. srpna 2015

prof. PhDr. Aleš Klégr